

НОКТЮРНИ

КОДЗУО

ІМІГУРО

п'ять історій
про музику
та смеркання

НОКТЮРНИ
когдо
імігру

п'ять історій
про музику
та смеркання

З англійської переклав

Андрій Маслюх

Обкладинка

Оксани Йориш

Львів
Видавництво Старого Лева

2021

СПІВАК-КРУНЕР

Того ранку, коли я побачив Тоні Гарднера, що сидів собі за столиком серед туристів, у Венецію якраз надходила весна. Ми вже відпрацювали цілий тиждень просто на площі, а це, скажу я вам, таки полегша порівняно з усіма тими довгими годинами, коли доводилося виступати у задущливих надрах кафе, заступаючи дорогу відвідувачам, які хотіли вийти на сходовий майданчик. Зранку дув доволі сильний вітер, і наш новісінький тент знай лопотів над головою, проте всі ми почувалися трохи веселіше і свіжіше, й це, гадаю, позначалося і на нашій музиці.

Але стривайте, я говорю так, наче граю в якомусь оркестрі на постійній основі. Насправді ж я – «циган»: так інші музиканти називають хлопців, які снують туди-сюди площею поміж оркестрами у трьох кафе і допомагають там, де є потреба. Здебільшого я граю у кафе «Лавена», але гарячої днини можу відіграти серію композицій разом із хлопцями з «Кваддрі», потім піти у «Флоріан», а тоді – назад через площу до «Лавени». Я у гарних стосунках з усіма – з офіціантами також – і в будь-якому іншому місті вже мав би постійну роботу. Але тут, де кожен схибнутий на традиціях і минувшині, все не так, все догори дригом. Деінде хист до гри на гітарі був би тобі тільки на користь. Але тут? Гітара! Менеджери

зиркають занепокоєно. Надто вже це сучасно, туристам не сподобається. Торік восени я роздобув собі вінтажний джазовий інструмент з овальним резонаторним отвором – на чомусь такому міг грати Джанго Рейнгардт, – тож тепер уже ніхто не сприйняв би мене за виконавця рок-н-ролу. Стало трохи легше, але менеджерам кафе це все одно не до вподоби. Правда така: якщо ти – гітарист, то будь ти хоч самим Джо Пассом, постійної роботи на цій площі тобі не знайти.

Є ще, звісно, одна дрібничка: я – не з Венеції, щобільше – взагалі не італієць. Як і той кремезний чех з альтовим саксофоном. До нас добре ставляться, іншим музикантам ми потрібні, та все ж офіційно оформляти нас ніхто не квапиться. Просто грайте і тримайте язик за зубами, постійно твердять нам менеджери. Так туристи й не втямлять, що ви – не італійці. Носіть костюм і темні окуляри, зачісуйте назад волосся – і ніхто жодної різниці не помітить, тільки рота не розтуляйте.

Хай там як, скаржитися мені нема на що. Адже оркестрам-конкурентам в усіх трьох кафе – особливо тоді, коли доводиться грати під тентами одночасно, – потрібна гітара: м'яке, неперервне звучання, яке підсилює мелодію, глухі удари по струнах, що линуць із глибини. Ви, певно, думаєте, що три оркестри на одній і тій самій площі в один і той самий час – це вже занадто, людям очі розбігаються і вуха в'януть. Але п'яца Сан-Марко доволі-таки простора. Прогулюючись площею, турист чує, як позаду згасає одна мелодія, а попереду натомість поступово наростає інша –десь так, ніби він радіо налаштовує. От що туристам не набридає ніколи, то це класика, всі ті інструментальні обробки різних відомих мотивів. Гаразд, це п'яца Сан-Марко, тут найновіші попхіти не в пошані. Та все ж що кілька хвилин їм потрібне щось упізнаване, наприклад, один зі старих номерів Джулії Ендрюс або музика з якогось відомого фільму. Пригадую, минулого літа, перебігаючи

від одного оркестру до іншого, я зіграв тему з «Хрещеного батька» дев'ять разів за один день.

Так чи так, того весняного ранку ми саме грали перед чималим натовпом туристів, коли я побачив Тоні Гарднера, який сидів наодинці зі своєю кавою майже навпроти, метрів за шість від нашого тенту. Знаменитості тут на площі – не дивина, і ми цим не особливо переймаємося. Хіба що, відігравши черговий номер, можемо потиху перекинутися між собою: «Гляньте, он там – Воррен Бітті... Дивіться, Кіссінджер... Он та жінка – вона ж знімалася в тому фільмі, де люди міняються обличчями». Ми до цього звикли. Врешті-решт, це ж п'яца Сан-Марко. Та коли я збагнув, що передує мною сидить Тоні Гарднер, усе було інакше. Мене це схвилювало по-справжньому.

Тоні Гарднер був колись маминим улюбленцем. Тоді, за комуністів, діставати у нас такі речі було дуже непросто, але мама примудрилася зібрати повнісіньку колекцію його записів. Якось, ще хлопцем, я одну з тих дорогоцінних платівок подряпав. Помешкання наше було тісне, а в цьому віці всидіти на одному місці часом просто неможливо, особливо холодної пори, коли надворі не надто й погуляєш. Отож я собі бавився, стрибаючи з нашої маленької канапи на фотель, якоїсь миті не розрахував стрибок і зачепив програвач. Голка з різким звуком проскородила платівку – діялося те задовго до ери компакт-дисків, – мама вибігла з кухні й розкричалася на мене. Кепсько ж було тоді мені на душі, і то не тільки через крик, а й тому, що я знав: то був один із записів Тоні Гарднера, які так багато для неї означали. А тепер ще й ця платівка періодично поскрипуватиме й порипуватиме, доки він тихо і проникливо співатиме ті свої американські пісні. Через роки, вже працюючи у Варшаві, я дізнався, що такі записи можна придбати на чорному ринку, і замінив мамі всі її заслухані мало не до дірок альбоми Тоні Гарднера на нові, зокрема й той, що постраждав був

від моїх пустощів. На це пішло понад три роки, але я знай діставав їх один по одному і щоразу, навідуючись до неї, привозив у подарунок нову платівку.

Тож, гадаю, цілком зрозуміло, чому, впізнавши його у чоловікові, що сидів за якихось шість метрів від мене, я справді розхвилювався. Спочатку просто очам своїм не повірив, аж загаявся зі зміною акорду мало не на цілий такт. Тоні Гарднер! Що б то сказала моя люба матуся, якби це побачила! Заради неї, заради її пам'яті я мусив підійти і перекинутися з ним хоч словом, нехай інші музиканти й кепкуватимуть потім: от, мовляв, коридорний з готелю та й годі.

Утім, не міг же я, звісно, так просто взяти і кинутися до нього, розштовхуючи дорогою стільці та столики. Спершу треба було дограти програму. І наступні три-чотири номери перетворилися, скажу я вам, на справжню агонію: щосекунди мені здавалося, наче американець ось-ось підведеться і піде геть. Але він сидів собі та й сидів, сам-один, втупившись у свою каву і помішуючи її з таким виразом обличчя, ніби ніяк не міг збагнути, що ж то йому принесли. На вигляд не відрізнявся від пересічного американського туриста: світло-блакитна сорочка-поло й широкі сірі штани. Волосся, на обкладинках тих давніх платівок дуже темне і лискуче, було тепер уже майже сиве, але таке ж густе, бездоганно зачесане на той самий манір, що й тоді. Коли він щойно впав мені в око, то тримав свої темні окуляри в руці – інакше я навряд чи його впізнав би, – та доки тривав наш виступ, а я не відводив від того столика погляду, надів їх, потім скинув і знову надів. Вигляд у нього був стурбований, і я розчаровано збагнув, що нашої музики він насправді не слухає.

Наша програма добігла кінця. Не зронивши ні слова, я квапливо вибіг з-під нашого тенту і проштовхався до того місця, де сидів Тоні Гарднер, а там на мить запанікував, бо й гадки не мав, як до нього заговорити. Тож я зупинився за ним, аж тут якесь шосте